TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. liepos 16 d.*

Byloje C-189/08

dėl *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandai) 2008 m. balandžio 4 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2008 m. gegužės 8 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Zuid-Chemie BV

prieš

Philippo's Mineralenfabriek NV/SA,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas P. Jann, teisėjai M. Ilešič, A. Tizzano, E. Levits (pranešėjas) ir J.-J. Kasel,

* Proceso kalba: olandų.

generalinis advokatas J. Mazák,
posėdžio sekretorius R. Şereş, administratorius,

atsižvelgęs į žodinę proceso dalį ir įvykus 2009 m. balandžio 23 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Zuid-Chemie BV*, atstovaujamos advokato P. Knijp,

— *Philippo's Mineralenfabriek NV/SA*, atstovaujamos advokato M. Polak,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. Wissels ir M. Noort,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos A.-M. Rouchaud-Joët ir P. van Nuffel,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) 5 straipsnio 3 punkto išaiškinimu.

2 Šis prašymas pateiktas byloje tarp trąšas gaminančios įmonės *Zuid-Chemie BV* (toliau – *Zuid-Chemie*), kurios buveinė yra Sas van Gent (Nyderlandai), ir *Philippo's Mineralenfabriek NV/SA* (toliau – *Philippo's*), įsteigtos Esene (Belgija), dėl pastarosios užteršto produkto, panaudoto trąšų gamyboje, tiekimo *Zuid-Chemie*.

Teisinis pagrindas

3 Pagal Reglamento Nr. 44/2001 2 straipsnio 1 dalį, kuri yra II skyriaus 1 skirsnyje „Bendrosios nuostatos“:

„Pagal šį reglamentą valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims, neatsižvelgiant į jų pilietybę, bylos turi būti keliamos tos valstybės narės teismuose.“

4 To paties reglamento 3 straipsnio 1 dalyje numatoma:

„Valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims bylos gali būti keliamos kitos valstybės narės teismuose tik pagal šio skyriaus 2–7 skirsniuose nustatytas taisykles.“

5 Reglamento 5 straipsnyje, kuris yra II skyriaus 2 skirsnyje „Speciali jurisdikcija“, nustatyta:

„Valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl:

<…>

3) civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto gali būti iškelta vietos, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti, teisme;

<…>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

6 *Zuid-Chemie* yra trąšas gaminanti įmonė, kuri 2000 m. liepos mėn. iš Roterdame (Nyderlandai) įsteigtos įmonės *HCI Chemicals Benelux BV* (toliau – *HCI*) nusipirko dvi produkto „micromix“ partijas.

7 *HCI*, kuri pati negali gaminti *micromix*, jį užsakė įmonėje *Philippo's*, kuriai patiekė šio produkto gamybai reikalingas žaliavas, išskyrus vieną. Susitarusi su *HCI, Philippo's* šią trūkstamą žaliavą, t. y. cinko sulfatą, nupirko iš *G. J. de Poorter*, vykdančios veiklą *Poortershaven* vardu Roterdame.

8 *Philippo's* pagamino *micromix* savo gamykloje Esene, iš ten *Zuid-Chemie* jį ir pasiėmė.

9 *Zuid-Chemie* panaudojo *micromix* savo gamykloje Nyderlanduose įvairiose trąšų partijose ir pardavė bei išsiuntė laivais jų dalį klientams.

10 Vėliau paaiškėjo, kad iš *Poortershaven* nupirktame cinko sulfate buvo per daug kadmio, todėl trąšų negalima buvo naudoti arba jas buvo galima naudoti tik mažesniais kiekiais, todėl, *Zuid-Chemie* teigimu, ji patyrė žalą.

11 2003 m. sausio 17 d. *Zuid-Chemie* pareiškė ieškinį *Rechtbank Middelburg* (Nyderlandai) prieš *Philippo's*, kuriame reikalavo pripažinti, kad *Philippo's* yra atsakinga už jos

patirtą žalą, įpareigoti šią įmonę sumokėti įvairias, susijusias su tariamai jos patirta žala, sumas, taip pat kompensaciją už patirtą žalą kartu su palūkanomis bei padengti bylinėjimosi išlaidas.

12 2003 m. gruodžio 10 d. Sprendimu *Rechtbank Middelburg* pripažino, kad neturi jurisdikcijos nagrinėti ginčą pateiktoje byloje, nes Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 dalies taikymo tikslais sąvoka „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis“, apima ir vietą, kurioje įvyko įvykis, dėl kurio atsirado žala („Handlungsort“), ir vietą, kurioje atsirado pradinė žala („Erfolgsort“). Tačiau kalbėdamas apie vietą, kurioje atsirado pradinė žala, šis teismas nusprendė, kad *Zuid-Chemie* tokia žala atsirado Esene, atsižvelgiant į tai, kad šioje vietovėje ši įmonė pasiėmė užterštą produktą.

13 *Gerechtshof te 's-Gravenhage* (apeliacinis teismas) nė viena šalis neginčijo, kad Esenas yra įvykio, dėl kurio atsirado žala, vieta, nes užterštas *micromix* buvo pagamintas šioje vietovėje. Kalbant apie vietą, kurioje atsirado pradinė žala, pažymėtina, kad šis teismas patvirtino pirmosios instancijos sprendimą. Šiuo klausimu jis teigė, kad svarbiausias elementas buvo tariamai neleistini *Philippo's* veiksmai, o ne aplinkybė, kad užterštas *micromix* užteršė ir *Zuid-Chemie* Nyderlanduose pagamintas trąšas. Taigi pastarosios patirta (pradinė) žala atsirado Esene, nes užterštas produktas jai buvo tiekiamas „iš gamyklos“.

14 *Zuid-Chemie* pateikė kasacinį skundą dėl *Gerechtshof te 's-Gravenhage* sprendimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Pastarasis nusprendė, kad ginčas susijęs su sąvoka „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis“ Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 dalies prasme ir jos išaiškinimas reikalingas sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti.

15 Šiomis aplinkybėmis *Hoge Raad der Nederlanden* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Kuri žala dėl neleistinų veiksmų, kuriais *Zuid-Chemie* grindžia savo reikalavimą, turi būti laikoma pradine žala, atsiradusia dėl šių veiksmų: žala, atsiradusi dėl netinkamo produkto tiekimo, ar žala, atsiradusi gaminį naudojant įprastai tiems tikslams, kuriems jis skirtas?

2. Jei teisinga antroji hipotezė, ar šios žalos atsiradimo vieta gali būti laikoma „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis“ Reglamento (Nr. 44/2001) 5 straipsnio 3 punkto prasme tik tada, jei padaryta fizinė žala asmenims ar daiktams, ar tai įmanoma, ir jei (šiuo etapu) padaryta tik turtinė žala?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

16 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį klausimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad sąvoka „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis“ tokiame ginče, kaip antai pagrindinėje byloje, reiškia netinkamo produkto pristatymo pirkėjui vietą, ar jame nurodoma vieta, kurioje gaminį naudojant įprastai tiems tikslams, kuriems jis skirtas, atsirado pradinė žala.

17 Siekiant atsakyti į šį klausimą reikia priminti, pirma, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką Reglamento Nr. 44/2001 nuostatos turi būti aiškinamos autonomiškai, atsižvelgiant į jo sistemą ir tikslus (be kita ko, žr. 2008 m. spalio 2 d. Sprendimo *Hassett ir Doherty*, C-372/07, Rink. p. I-7403, 17 punktą; taip pat 2009 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Draka NK Cables ir kt.*, C-167/08, Rink. p. I-3477, 19 punktą).

18 Antra, kadangi nuo šiol valstybių narių tarpusavio santykiuose 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32), iš dalies pakeistą konvencijomis, susijusiomis su naujų valstybių narių prisijungimu prie šios konvencijos (toliau – Briuselio konvencija), pakeičia Reglamentas Nr. 44/2001, Teisingumo Teismo pateiktas Briuselio konvencijos nuostatų išaiškinimas taikomas ir šio reglamento nuostatoms, kai šias nuostatas galima laikyti lygiavertėmis.

19 Šioje byloje svarbios Reglamento Nr. 44/2001 nuostatos pakartoja tą pačią sistemą kaip ir Briuselio konvencijos, be to, jos suformuluotos vienodai. Atsižvelgiant į šį vienodumą svarbu užtikrinti pagal Reglamento Nr. 44/2001 devynioliktą konstatuojamąją dalį šių dviejų teisės aktų aiškinimo tęstinumą (žr. minėto sprendimo *Draka NK Cables ir kt.* 20 punktą bei 2009 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Ilsinger*, C-180/06, Rink. p. I-3961, 58 punktą).

20 Primintina, kad Teisingumo Teismas, aiškindamas Briuselio konvencijos 5 straipsnio 3 dalį, jau konstatavo, kad šios konvencijos II skirsnyje numatyta bendros jurisdikcijos priskyrimo sistema yra pagrįsta principu, nustatytu jos 2 straipsnio pirmojoje pastraipoje, pagal kurią Susitariančiojoje valstybėje nuolatinę gyvenamąją vietą turintiems asmenims, kad ir kokia būtų jų pilietybė, byla keliama tos valstybės teismuose (2004 m. birželio 10 d. Sprendimo *Kronhofer*, C-168/02, Rink. p. I-6009, 12 punktas).

21 Remiantis leidžiančia nukrypti nuo šio pagrindinio principo nuostata, jog jurisdikcija priklauso nuo atsakovo gyvenamosios vietos, Briuselio konvencijos II skirsnio 2 skyriuje numatyti tam tikri specialios jurisdikcijos priskyrimo atvejai, tarp kurių yra ir šios konvencijos 5 straipsnio 3 punktas (minėto sprendimo *Kronhofer* 13 punktas).

22 Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad specialios jurisdikcijos taisyklės yra aiškintinos siaurai, neleidžiant jų aiškinti plačiau nei tai aiškiai numatyta šioje konvencijoje (žr. minėto sprendimo *Kalfelis* 19 punktą; 2004 m. sausio 15 d. Sprendimo *Blijdenstein*, C-433/01, Rink. p. I-981, 25 punktą ir minėto sprendimo *Kronhofer* 14 punktą).

23 Tačiau iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad tuo atveju, kai vieta, kurioje atsitiko įvykis, dėl kurio gali kilti deliktinė arba kvazideliktinė atsakomybė, ir vieta, kurioje dėl šio įvykio atsirado žala, nesutampa, Briuselio konvencijos 5 straipsnio 3 punkte esanti formuluotė „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis“ reiškia žalos atsiradimo vietą ir įvykio, dėl kurio žala atsirado, vietą, todėl atsakovui ieškinys gali būti pareiškiamas ieškovo nuožiūra vienos iš šių dviejų vietų teisme (be kita ko, žr. 1976 m. lapkričio 30 d. Sprendimo *Bier*, vadinamo „Mines de potasse d'Alsace“, 21/76, Rink. p. 1735, 24 ir 25 punktus; 2002 m. spalio 1 d. Sprendimo *Henkel*, C-167/00, Rink. p. I-8111, 44 punktą; 2004 m. vasario 5 d. Sprendimo *DFDS Torline*, C-18/02, Rink. p. I-1417, 40 punktą ir minėto sprendimo *Kronhofer* 16 punktą).

24 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad specialios jurisdikcijos taisyklė, nustatyta Briuselio konvencijos 5 straipsnio 3 punkte, pagrįsta ypač glaudaus ryšio tarp ginčo ir vietos, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis, teismo, o tai pateisina jurisdikcijos priskyrimą pastarajam dėl gero teisingumo administravimo ir naudingo proceso organizavimo priežasčių (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Mines de potasse d'Alsace* 11 punktą; 1990 m. sausio 11 d. Sprendimo *Dumez France ir Tracoba*, C-220/88, Rink. p. I-49, 17 punktą; 1995 m. kovo 7 d. Sprendimo *Shevill ir kt.*, C-68/93, Rink. p. I-415, 19 punktą bei 1995 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Marinari*, C-364/93, Rink. p. I-2719, 10 punktą). Iš tiesų vietos, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis, teisėjas paprastai turi geriausią galimybę priimti sprendimą, be kita ko, dėl ginčo artumo ir įrodymų administravimo paprastumo (žr. minėto sprendimo *Henkel* 46 punktą).

25 Pagrindinės bylos šalims aišku, kaip teigiama šio sprendimo 13 punkte, kad Esenas yra vieta, kur atsitiko įvykis, dėl kurio atsirado žala („Handlungsort“), bet jos nesutaria dėl vietos, kurioje atsirado žala („Erfolgsort“), nustatymo.

26 Pastaroji vieta pagal šio sprendimo 23 punkte minėtą teismo praktiką yra vieta, kur atsitiko įvykis, dėl kurio gali kilti deliktinė arba kvazideliktinė atsakomybė ir atsirasti žala.

27 Tačiau vietos, kurioje atsirado žala, nereikėtų painioti su vieta, kurioje atsitiko įvykis, padaręs žalą pačiam produktui; tai iš tiesų yra vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis. Tačiau vieta, kurioje „žala materializavosi“ (žr. minėtų sprendimų *Mines de potasse d'Alsace* 15 punktą bei *Shevill ir kt.* 21 punktą), yra vieta, kur žalą sukėlęs įvykis atskleidžia žalingą poveikį, t. y. vieta, kur netinkamo produkto padaryta žala konkrečiai pasireiškia.

28 Reikia priminti, kad teismo praktika aiškiai atskiria žalą nuo ją sukėlusio įvykio, šiuo atžvilgiu nusprendžiant, kad reikia atsižvelgti į deliktinę ar kvazideliktinę atsakomybę tik su sąlyga, jei galima nustatyti priežastinį ryšį tarp šių dviejų elementų (žr. minėto sprendimo *Mines de potasse d'Alsace* 16 punktą).

29 Atsižvelgiant į pateiktus svarstymus, vieta, kurioje atsirado žala, gali būti tik *Zuid-Chemie* gamykla Nyderlanduose, kur *micromix* – šiuo atveju netinkamas produktas – buvo perdirbtas į trąšas, taip padarant turtinę žalą *Zuid-Chemie*, didesnę nei pačiam *micromix* padaryta žala.

30 Be to, reikia priminti, kad Nyderlandų teismų praktikos esmė taip leidžia *Zuid-Chemie*, be kita ko, dėl šio sprendimo 24 punkte nurodytų priežasčių kreiptis į geriausiai sprendimą galintį priimti teismą ir taip naudingiausiai veikti specialiosios jurisdikcijos taisyklei, nustatytai Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punkte.

31 Šiuo klausimu naudinga priminti, kad Teisingumo Teismas, aiškindamas Briuselio konvencijos 5 straipsnio 3 punktą taip, kad ši nuostata numato ne tik vietą, kurioje atsitiko žalą sukėlęs įvykis, bet ir vietą, kurioje atsirado žala, nusprendė, jog pasirinkus tik vietą, kur atsitiko žalą sukėlęs įvykis, daugeliu atveju būtų painiojami šios konvencijos 2 straipsnyje ir 5 straipsnio 3 punkte nurodyti jurisdikcijos atvejai taip, kad pastaroji nuostata prarastų naudingą poveikį (žr. minėtų sprendimų *Mines de potasse d'Alsace* 15 ir 20 punktus bei *Shevill ir kt.* 22 punktą). Iš tiesų tokie svarstymai, susiję su jurisdikcijos painiojimu, gali būti taip pat taikomi prireikus neatsižvelgiant į žalos atsiradimo vietą, kuri nesutampa su vieta, kur atsitiko įvykis, dėl kurio atsirado žala.

32 Iš pateiktų svarstymų matyti, kad Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktas turi būti aiškinamas taip, kad tokio ginčo, kaip antai pagrindinėje byloje, atveju sąvoka „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis" reiškia vietą, kur atsirado pradinė žala dėl įprasto produkto naudojimo tiems tikslams, kuriems jis skirtas.

Dėl antrojo klausimo

33 Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta, kad Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktas turi būti aiškinamas taip, kad sąvoka „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis" reiškia vietą, kur atsirado pradinė žala dėl įprasto produkto naudojimo tiems tikslams, kuriems jis skirtas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar tai turi būti fizinė žala asmenims ar daiktams, ar (šiuo etapu) galima kalbėti vien apie finansinę žalą.

34 Šiuo klausimu reikia priminti, kaip buvo pasakyta šio sprendimo 9 ir 10 punktuose, kad *Zuid-Chemie* užterštą *micromix* perdirbo į trąšas, dėl ko šios tapo naudotinos mažesniais kiekiais arba visai nenaudotinos, ir dėl to patyrė žalą.

35 *Zuid-Chemie* patirtą pradinę žalą sudaro fizinė žala daiktams, todėl reikia konstatuoti, kad klausimas, ar šiuo etapu vien finansinės žalos pakanka šio sprendimo 32 punkte nurodytam aiškinimui, yra hipotetinis.

36 Atsižvelgiant į šią išvadą ir Teisingumo Teismui suteiktą kompetenciją, kuri prisideda prie teisingumo valstybėse narėse administravimo ir nėra skirta formuluoti konsultacines nuomones dėl bendrų ar hipotetinių klausimų (2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *ZF Zefeser*, C-62/06, Rink. p. I-11995, 15 punktas), į antrąjį klausimą atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

37 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 5 straipsnio 3 punktas turi būti aiškinamas taip, kad tokio ginčo, kaip antai

pagrindinėje byloje, atveju sąvoka „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis“ reiškia vietą, kur atsirado pradinė žala dėl įprasto produkto naudojimo tiems tikslams, kuriems jis skirtas.

Parašai.